

Nr 163.

Av herr Ståhl, *angående inrättande av ett tekniskt läroverk i Karlstad.*

Under senare år ha genom statsmakternas försorg vittgående och betydelsefulla åtgärder vidtagits för utbyggande och förbättrande av den tekniska utbildningen i vårt land. Inte minst värdefullt ha härvid varit inrättande av nya och utbyggande av äldre tekniska läroverk av olika slag samt inrättande av överstyrelsen för yrkesutbildning, i vilken en central ledning erhållits även för samtliga här berörda utbildningsfrågor. Under dess överinseende arbeta i vårt land tretton tekniska läroverk, vartill komma de två föreslagna nyinrättade nämligen i Gävle och Karlskrona. Att dessa skolor varit och äro av största betydelse för standarden hos vår tekniska industri och därmed vårt lands möjligheter att hävda sig i konkurrensen på exportmarknaden ligger i öppen dag och är allmänt omvittnat. Att dessa läroanstalter jämväl omfattas med förtroende av den utbildningssökande ungdomen framgår av det stora antalet inträdessökande.

Vid dessa skolor ha hittills utbildats i runt tal 9 000 elever, och man skulle kunna tro, att behovet av elevplatser därmed vore i det väsentliga tillfredsställt. Att så icke är fallet framgår emellertid därav, att på sakkunnigt håll beräknas, att betydligt fler elever årligen utbildas vid privata undervisningsanstalter i tekniska ämnen än i de statliga. Dessa privata skolor fylla i sin mån en viktig uppgift, men då de helt stå utanför kontroll, erbjuda de självfallet icke samma garanti för fullgoda studieresultat som de statliga skolorna. Därtill kommer, att för eleverna utbildningen i dessa privata skolor ställer sig synnerligen dyrbar.

Även ur andra synpunkter äro flera tekniska läroverk av behovet påkallade. Tekniskt utbildad personal erfordras med teknikens utveckling till ständigt flera och nya arbetsområden. Man kan hänvisa till bl. a. försvarets behov av sådan arbetskraft, ingenjörernas uppgifter som arbetsstudiemän, den alltmer fulländade teknikens krav på högkvalificerad arbetskraft. Dessa tendenser ge otvetydigt vid handen, att behovet av ingenjörutbildade fackmän under överskådlig tid kommer att vara i ständigt stigande i vårt land och att nya utbildningsmöjligheter därför ännu behöva beredas vår uppväxande tekniskt begåvade ungdom.

I detta sammanhang anmäler sig med särskild styrka behovet av en hittills i vårt land icke tillgodosedd ämnesgren, nämligen papperstillverknings-

tekniken. Vid intet av våra tretton svenska tekniska läroverk liksom icke heller vid någon av våra tekniska högskolor står specialutbildning till buds för intresserade elever i denna för vår folkförsörjning så viktiga tillverkning, som även intar en betydande plats bland våra exportvaror. Redan av denna anledning synes det vara av behovet påkallat, att genom statens försorg fullgod utbildning med det snaraste kan erbjudas i detta viktiga ämne, detta så mycket hellre som man efter kriget torde kunna emotse ökad konkurrens även på detta område med därmed ökade krav på personalens kvalitet. Ett nytt tekniskt läroverk är redan härför av behovet påkallat. Jag har mig bekant, att dessa synpunkter delas bland vårt lands fackmän, och jag tillåter mig att på denna punkt liksom även i övrigt hänvisa till det yttrande från Värmländska ingenjörsföreningen, som i avskrift bifogas denna motion.

Liksom sålunda papperstillverkningstekniken intar även sågverksindustrien en undanskymd plats i den högre tekniska utbildningen. En avdelning för utbildning i hithörande ämnen har tidigare funnits vid Härnösands tekniska läroverk, men denna blev för ett antal år sedan nedlagd på grund av bristande elevrekrytering. Intresset för utbildning av sågverkssakkunniga tycks emellertid åter ha tilltagit. På initiativ av sex landsting i mellersta Sverige har sålunda under 1945 beslutats om inrättande av en sågverksskola, gemensam för dessa län och förlagd till Älvsbacka i Värmland, men den högre undervisningen är därmed icke tillgodosedd, trots de stora ekonomiska värden, som ett rätt handhavande av sågverksrörelsen kan inbespara. Även på detta område skulle sålunda anordnande av högre undervisning kunna behöva förnyad omprövning.

Eftersom en läroanstalt av detta slag icke torde böra läggas alltför specialbetonad synes emellertid vara både lämpligt och värdefullt att av mig här berörda speciella och nya undervisningsuppgifter, papperstillverkningsteknik och sågverk, vid en ny teknisk läroanstalt kompletteras med undervisning i andra ämnen av värde för det näringsliv, i vars centrum den nya skolan bör upprättas. Därvidlag torde en närmare utredning få klarlägga behovet, men redan vid en första konfrontation torde, såsom påpekas i Värmländska ingenjörsföreningens skrivelse, maskinteknik och kemisk teknologi böra komma i fråga, varjämte önskvärdheten av även högre merkantil utbildning bör understrykas.

Därest dessa synpunkter vinna beaktande kan man fråga sig, huruvida inte de av behovet påkallade nya elevplatserna borde inrättas vid några av eller samtliga de tekniska läroverk som finnas. Synpunkter kunna förvisso anföras för ett dylikt förfarande. Ännu starkare torde dock de skäl vara som tala för inrättande av en ny läroanstalt i den landsdel, som äger en framåtgående teknisk industri med betoning på här angivna uppgifter, men där möjligheterna till utbildning icke äro för handen. Redan befintligheten av en betydelsefull läroanstalt inom en provins innebär en värdefull sporre

till fortsatt utbildning för provinsens ungdom. Det måste också med hänsyn till ungdomens kostnader för sin utbildning anses billigt och rättvist, att dessa läroanstalter icke centraliseras utan placeras på skilda håll i vårt land.

Under sådana förhållanden och dessutom med hänsyn till den livskraftigt värmländska industriens tyngdpunkt på icke minst pappers- och cellulosatillverkning, mekanisk verkstad, kemisk industri samt i övrigt livliga merkantila liv, får det anses naturligt, att det nya läroverk, som på ovan anförda grunder är av behovet påkallat, bör förläggas till Värmland, varvid Karlstad såsom samlingspunkten för hela provinsen måste framstå som den naturliga förläggningsorten. Att Karlstads stad kommer att ikläda sig nödiga förpliktelser beträffande lokaler m. m. för den nya skolan kan anses som självklart.

Med stöd av vad jag sålunda anfört får jag härmed hemställa,

att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om uppdrag åt överstyrelsen för yrkesundervisning att verkställa en förutsättningslös utredning rörande ett tekniskt läroverk av den art, omfattning och belägenhet som ovan antytts samt att, i händelse utredningen ådagalägger behovet av en sådan skola, inkomma med detaljerat förslag i ärendet att snarast föreläggas riksdagen.

Stockholm den 17 januari 1946.

Manne Ståhl.

Bilaga.

Herr Redaktör Manne Ståhl,
K a r l s t a d.

Vi ha med intresse tagit del av Eder skrivelse av den 29 oktober f. å., ställd till ordföranden i Värmländska Ingenjörsföreningen, disponent N. Danielsen, med begäran om yttrande rörande Ingenjörsföreningens inställning till eventuellt förslag om inrättandet av en teknisk utbildningsanstalt i Värmland.

I anledning av skrivelsen har styrelsen för Värmländska Ingenjörsföreningen diskuterat frågan på sammanträde den 8 december f. å., varvid tillsattes en kommitté för att närmare behandla densamma. Sedan kommittén slutfört sitt uppdrag och frågan ytterligare diskuterats av styrelsen får denna avge följande yttrande.

För närvarande finnas i Sverige:

9 st. tekniska gymnasier, nämligen Malmö, Borås, Göteborg, Norrköping, Örebro, Stockholm, Härnösand, Skellefteå och Luleå. Till de tekniska gymnasierna i Borås och Norrköping äro dessutom anslutna textilinstitut. Härutöver äro tekniska gymnasier beslutade i Gävle och Karlskrona.

3 st. tekniska fackskolor, nämligen Malmö, Eskilstuna och Västerås.

Härtill kommer ett antal *lägre tekniska skolor* t. ex. i Stockholm, Göteborg, Katrineholm och Hässleholm.

Med de nu beslutade tekniska gymnasierna i Gävle och Karlskrona är Norrland, östra Mellansverige och södra Sverige väl tillgodosedda med tekniska utbildningsanstalter. Däremot saknar västra Mellansverige sådana med undantag för Filipstads Bergskola, som äges och upprätthålles av Jernkontoret med bidrag av statsmedel. Denna skola är dock specialiserad på bergs- och gruvteknik.

Det synes oss anmärkningsvärt att vid senaste beslut om nya tekniska läroanstalter västra Mellansverige, innefattande Värmland, Dalsland och sydvästra Dalarna, ej blivit beaktat. I denna del av Sverige, där olika industrier äro mycket starkt representerade, bör en teknisk läroanstalt vara väl motiverad. De mest framträdande industrierna inom detta område äro järnverk och gruvor, cellulosa-, träslip- och pappersindustri, sågverk och annan träförädlingsindustri samt mekanisk och elektrokemisk industri. Av dessa har järn- och gruvindustrin sedan mer än 100 år sin egen utbildningsanstalt i Filipstad.

För att utvärdera behovet av ingenjörskrafter inom industrin i Värmland har styrelsen införskaffat uppgifter från några större och representativa industriföretag inom landskapet. Uppgifterna ha lämnats av nio bolag representerande fem olika industrigrenar.

Här nedan meddelas en sammanställning av resultatet.

Industri	Antal verk	Antal anställda ingenjörer	Antal anställda arbetare	Antal ingenjörer i förhållande till arbetareantalet i %
Massa och papper	5	96	4 178	2,8
Sågverk	2	—	372	0
Kemisk industri	1	19	265	7,2
Järnindustri	3	103	5 440	1,9
Mek. Verkstad	2	135	1 320	10,2
Summa	13	353	11 575	3,1

Enligt Statistisk Årsbok utgjorde antalet *arbetare* inom industrier i Värmland år 1942 c:a 21.800. På basis av arbetareantalet hos de industrier, vilka lämnat ovanstående uppgifter, torde man kunna göra en ungefärlig beräkning av totala antalet i Värmland anställda *ingenjörer*, vilka sålunda skulle uppgå till 3,1 % av arbetareantalet eller c:a 700. Då denna beräkning endast gäller Värmland och således ej innefattar ingenjörer inom Dalsland och sydvästra Dalarna kan man anse, att antalet ingenjörer inom ifrågavarande område är avsevärt högre.

Ett så stort antal anställda ingenjörer erfordrar en hög nyrekrytering, dels på grund av normal omsättning, dels på grund av industrins allmänna tendens till utveckling mot högre förädling, kvalité och kontroll.

Styrelsen anser, att man bör sträva efter att i större utsträckning än hittills göra det möjligt för svensk ungdom, som önskar ägna sig åt ingenjör-

yrket att få sin tekniska utbildning förlagd till hemprovinsen eller dess närhet. Härigenom kunna eleverna under studietiden ha goda tillfällen att komma i intim kontakt med provinsens industri samtidigt som det ger industrin inom provinsen bättre möjligheter till nyrekrytering av sin ingenjörstab.

På grund av vad ovan anförts är det styrelsens uppfattning, att inrättandet av en teknisk läroanstalt i Värmland är väl befogat.

Beträffande frågan om lämpligaste form för en teknisk skola kunna följande alternativ tänkas:

1. Tekniskt gymnasium.
2. Teknisk fackskola.
3. Lägre teknisk skola.

Av dessa tre skolformer vill styrelsen förordade *tekniskt gymnasium* med fackavdelningar för:

1. Maskinteknik, även omfattande sågverksteknik och träbearbetning.
2. Pappers- och cellulosateknik.
3. Kemisk teknologi.

En dylik skola kan med sina lärarekrafter bli till god hjälp för befintlig yrkesskola. Dessutom skulle den underlätta inrättandet av en arbetsledarskola, för vilken stort behov förefinnes.

Vid val av förläggningsort för det förordade tekniska gymnasiet anser styrelsen Karlstad vara självklar, såväl med hänsyn till kommunikationer som på grund av dess centrala läge i förhållande till Värmlands industrier.

Karlstad den 12 januari 1946.

För Värmländska Ingenjörsföreningens styrelse.

N. DANIELSEN.

/ E. Dahlén.
